Обалардан кәлән сәсләр

ДАҒ ДАҒА ГАРДАШ

Улу өркүнөшүм, меним өз галам,
Бабак дәйәнлим, меним Бәзз галам,
Һәр бүрүү мәнтәшем бир күнбәз галам —
Зәрәмә күнөшүм мән тушу дәйим,
Сәнә Көјәзәнин гардашы дәјим.

Ај башы булудум, ајағы кулум,
Ај шикшак гамчылым, ај гыжов сәллим,
Ај кулак дәраглым, ә мешә тәллим,
Санма сәләрими бир нашы дәјим —
Сәнә Далидағын гардашы дәјим.

Јурдумун дағлары дүзүм-дүзүмү,
Һәр дағ өз пәһрәси, һүнәр, дәзүмү.
Меним Өркүнөшүм улу өзүмдү,
Бирчә гыртмағына нур дашы дәјим,
Сәнә Шаһ дағымын гардашы дәјим.

Гәдим Гозлучәдә өрсән, Өркүнөш,
Ше'римә тәзә бир өрсән, Өркүнөш,
Көјү көјдә тутан өрсән, Өркүнөш
Һәр јасты гајана сирр дашы дәјим,
Гој сәнә Көпәзин гардашы дәјим!

Оруч СӨДА.

БУ ТОРПАГ

Өзәл күндән доллуг дүшүб бәхтиме
Өзәл күндән пирләнәрдә бу торпаг.
Чыха билсин гајмасынын тәхтиндә,
Бәркәтдә, нуру, зәрдә бу торпаг.

Өскик олмаз дүзәлриндән чөрәји,
Һәр әдәдимә һәрән гојур инсәнә,
Һәр гарышы мин бир дәрдә дәрманы,
Һәр әдәдимә лап, көвәрдә бу торпаг.

Кәл, сәр әлә пајызыны, јазыны,
Дағлар чөкәр гонағынын назыны.
Чобанчу дилә кәтир сазыны,
Чал чөк, сәјла нә тәһәрдә бу торпаг!

Ашыг АЛДЫН ЧОБАНОГЛУ.

БАҒБАН

Кәләрини килә-килә нуруну
Ағачлара чөкирмисән, әзизим.
Дүшүнүрәм — өз өмрүнү, күнүнү
Ағачлар тәк сәвирмисән, әзизим?

Јашыл-јашыл чәтир олуб, өкдијин
Гәләм-гәләм, пәһрә-пәһрә ағачлар.
Өрпин күләк әхшам сәһәр бәгиндә
Гыз сөјдүјү сачларыны гулачлар.

Санма сәнин бәһәрдијин о бағлар
Будәгларда дәвәрләнән гәфәсдир.
Јох, әзизим, пычылдашан јарпаглар
Милјон-милјон синәдәки нәфәсдир.

Гоча бағбан, тәрин сачы дөнсә дә,
Көрүрәм ки, ај ганында инад вар.
Битирдијин чәмәниндә, бағында
Күл өтринә бүрүнмүш бир һәјат вар.

Назим РИЗВАН.

СӘН ДҮНӘНӘ ГӘДӘР

Гардаш Күрчустанын Чәләндәр кәндиндә дашлы заманы халга көмәк едәркән мәрдлик ә'ләләк олмуш кәсир дәјүшү Рәһиб Мәһмәдә.

Сән дүнәнә гәдәр бир ушаг идин,
Бу күн исә бәдәнинә дәндүк гүбәра
Гардаш көмәјинә өсиркәмәдин
Рәнни чәјнә бүгүлләнәрә.

Бу күн јохса чыхмыш дүнән дашыш сел,
Инсанын гүдрәти шәрә сәд дөјүб.
Сәнә һүчум чәкән дағынлашмыш сел,
Достлуг көрпүсүнә набәләд олуб.

Туфан әдәм дејил хәчәләт чәкә,
Бәгинлә көрәнләр јаша долмаг.
Һәјат бахш етдијин чәван вар бәлкә,
Сәвинир бу бәһәр тәји олмаг.

Бүтүн аналара дөгмадыр әдәм,
Бүтүн бәчалара шәрәт-шан олуб.
Ијирми јашында ата олмадын,
Аталар өјүнән гәһрәмән олдун!

Нурәддин МИРЗӘХАН.

ТОЈ ЧӨРӘЈИ САЛЫНАНДА

Күлләјин, сачы күлләјин,
Јохса јандыларр јухәни.
Бәј анасы, ај шулугду,
Әлә вермисән јаханы.

Охлов јәјәр, шиш чөкирер,
Тәзә бәјин гачы јанына.
Она хәләт, бана хәләт,
Сач дүрәнф сачы јанына.

Јаја-јаја јухалары
Чохунун гәлби јухалар.
Сәләләрләр: — гој һәр әвә
Бизмәт олсун бу јухалар.

Күндә јуха оланачан
Өтән күнләр чөзәләнәр,
Хатираләр сачы үстүндә
Истиланнб тәзәләнәр.

Тој чөрәји һазыр олду,
Зурначыја өз әлајин.
Һеч дүшмәди сүмүјүмә
Бу һаваны тәзәләјин.

Гыјмызы ленті бағладылар
Гочаларын бүјүнуларына.
Тәзә әлгин јанынг әрдә
Кәндимизин гызларына.

Бәј дөнмәди өз сөзүндән,
Өз овлады өгул кими.
Сәпин кәлинин башына
Улдузлары нөгул кими.

Рафиг ЈУСИФОГЛУ.

ЈАДЫНДА САХЛА

Күлөкли бир гыш күнүндә
Бу дүнјәја ачдын ганад,
Кичик, сојуг өмрүмә
Өзүн илә сән көтәрдин

Исти нәфәс, јени һәјат.
Өгул, атамын адыны
Аталардан әманәт тут
Бу күн сәнә верирәм мән.

Унутма ки, дүнәнин,
Бу күнүмү, сабаһымы
Бу дәјимдә көрүрәм мән.
Бабаларын ад-санын

Дашымагы билмә әсан,
Бу инамы, е'тибары

Өз нишилә, өмәлинлә
Өгул, көрәк дөгрудасан!

Дилә ата диләјини,
Гуләрлә сырга елә
Бу арзуму, истәјими:
Дөгулдуғун күндән көрәк

Һәбәлән вурә мәнимкитәк!
Таныјасан һансы сојдан,
Һансы көкдән чүчөрмисән.
Сән һәјаты өјрәнмәјә
Сән һәјаты дәрк едәрсән
Кимлијини дәрк еләсән...

Гәшәм ИЛГАР.

ДАШ ҮСТҮНДӘ БИТӘН ЧИЧӘК

Даш үстүндә битән чичәк,
Дәглар — күнеј јахасына
Тахар сәни.
Јалчын гаја хизли-кизли
Даш овчунда сыхыр сәни.

Көрән сәни бу дәглара
Һејрәтимә бәндә салыб?!
Зәриф-зәриф лачәјини
Сал дашлар көмәндә салыб.

Торпаг үстә чүчөрсәјдин
Уз вәрәдимиз чәтинә.
Сән талејин һөкмүнә бах,
Көр нә дүшүб гисмәтинә...

Бирчә дамла инадынла
Даш үстүндә көк атмысан.
Нә јахшы ки, варлығыны
Көјәртмисән, јашатмысан.

Даш үстүндә битән чичәк,
Сәнәр, әхшам даш овчунда
Өзәнләјәр дашлы дашлы.
Илк бәһардан һәјәчанлы
Бир гајанын јахасындан
Зирвә өмрүн башлар сәнин...

Исмаијыл ИМАНЗАДӘ.

КӘНДӘ ЈОЛ ЧӘКИЛИР

◆ **ГУБАДЛЫ.** Мәһрузлу кәнд орта мәктәбинин шакирд-истәчәләт бригадасынын ихтијарында 20 һектар торпаг сәһәси вардыр. Бригада ону өз һәмин сәһәдән 225 тон јашыл јем, 400 тон јонча јығыб Әли Бәрәмов адына колхозда тәһвил вериб, бригадајын узәри мүхтәлиф маркалы кәнд тәсәрруфаты машынларыны өз әлләрилары ишләтмәји өјрәнмәјә бөјүк һәвәс көстәрирләр. **Шәкилдә:** октәбрин тәнтәнә тәрәфдарлары Фазил Фәрәмов шакирдләрә отбичан әзгәрәт бәрәдә мә'лумат верир.

Фото В. Гарагоглунундур.

ҺӘЈВАНЫН ҺИКМӘТИ

Гызылкулччөкләрдә фәсилләнә аид олан һәјванын һүндүрлүјү 4—5 метрә чатыр. Башга мејвәләрдән фәрги олараг һәјванын јетишмәси үчүн һәр бир иглим шәраити (сојуг, истә) јарарлыдыр. Һәрдә әкилир әкилсин илкмә тез үјғунлашараг инкишаф едир вә бар верир. Онун һәм јабаны (чөр), һәм дә мәдәнләшдирилмиш (пејәнд) формасына дөмөк олар ки, дүнјанын бүтүн өлкәләриндә раст кәлмәк мүмкүндүр.

Һәр ики нөв һәјва јаз фәслиндә чичәкләјир. Хош иј малик ар вә јахуд ачыг чөнәрәји рәнкли чичәкләри тәдричән солуб төкүлүр, төкүлмүш чичәкләрин јериндә исә хырда мејвәләр галыр. Һәмин мејвәләр октјабр-нојабр ајларында јетишир. Һәјаныын мејвәләри армуд вә ја шар формалы, бә'зән тарбрғалы, јетишмәмиш вахтда сы-сы түкүр, јетишдикдә исә түкүсә олур, лимон рәнкиндәдир. Нөвүндән асылы олараг мејвәләрин хош ијлидир, ширин, көмширин вә турш дада маликдир. Бирнин чәкиси 100 грамдан, 1.000 грама тәдәр чатыр.

Бу битәнин ән чох јајылдығы јер — Шимали Америка, Јапонија, Иран, Авропанын Гәрб һиссәләри, Чин, Түркијә вә бир сыра башга өлкәләрдир.

СССР-дә исә әсасән Орта Асија республикаларында, Загафразијада, Гафгазда, Волга чајынын чәнуб һиссәләриндә, Украинада, Молдавијада, Русијанын чәнубунда битир. Өлкәмиздә ән кефјијәтли һәјва сортларындан «Чәрдән», «Шобрани», «Атабаша», «Фәнли», «Зәрдаб», «Гәһрәман», «Сәмәрәгәнд, «Анжелскаја» вә с. көстәрмәк олар. Бунлардан да әксәријәти бизим республикада јетишдирилир.

Һәм дә онун тәркибиндә өтрили, ароматик ијли вә рәнкләјичи маддәләр вардыр. Һәјва маддәләр мүбадиләсинин кедиши просесинә иштирак едән вә кејфијәтли вә гијмәтли амилләрдән бириндир. О, үрәк-дамар системи үчүн јарарлыдыр чатышмазлығында, мә'дә-бағырсаг позғунлуғларында, ганазлығында истифадә едилир, нефрит вә нефроза, инпертонијада, сидик јоллары вә өд кисәсинин илтиһабында мүалијәви тә'сир көстәрир. Һәјвадан мүрәббә, ирчал, доваб, кампот вә дикәр мә'мулатлар һазырланыр. Һәјва мүрәббәси олдуғча дадлы вә дәзәәтлидир. Сојуңдәмләрдә тәрләдичи мәгсәд үчүн һәјва мүрәббәси илә чај немәк хејирлидир. Суда вә јахуд од үзәриндә биширилмиш һәјва синәјушмалдығы вә болғамәкәтиричи, хассәји маликдир.

Дәрман мәгсәдиндә әсасән һәјванын тохумларындан истифадә олунур. Һәмин тохуму мејвә јетишән вахты топлајыб вә күнәшдә һавада гурудурлар. Тәзә дәрәјиндә һәјванын шираси әдәбијјат мәнбәләриндә тәрәддүдсүз дәрманлардан бири кими, онун мәтләшдирилмиш шираси исә ганазлығында ишләдилир.

Елми тәбәғәтдә һәјва тохумлары мә'дә-бағырсаг хәстәликләриндә, тәнәффүс јолларынын илтиһабында јумшалдычы вә бөләгмәкәтиричи дәрман кими кениш истифадә олунур. Дәмләнимиш вә биширимиш һәјва тохумалары кәз хәстәликләриндә илтиһабда, Н. Нәриманов адына Азәрбајчан Дөвләт Тиббі Институтунун әмәкдашлары һәјва јарпагларында үрәк-дамар системи хәстәликләриндә шәфаверичи дәрман олдуғуну мүәјјән етмишләр. Сон илләр бронхиал-астма хәстәлијиндә вә үрәк әзрғаларында һәјва јарпагларындан чај кими дәмләјиб ичмәк мәсәләләри көрүлүр.

Һәјвадан һазырланан дуру екстрак вә тинктура дәмир дузлары илә зәнкин олдуғу үчүн өдјоч мүалијәсиндә әһәмијјәтә маликдир вә өз хүсусилә ганазлығы заманы јахшы тә'сир көстәрир.

Һәјванын көвдә вә јарпаг һиссәсиндә гијмәтли бојар маддәси вардыр. Һәмин бојар маддәси күнәш шүаларын, ултрабәнөвшәји үзәрә маддәләрдән тә'сиринә гаршы дәјанмы олдуғундан халчачылыг сәнајесиндә гијмәтли тәбии бојар кими истифадә едилир. Бу гијмәтли биткинин республикамызда даһа кениш јајылмасынын бөјүк әһәмијјәти вар.

Јусиф БҮСЕЈНОВ,
кимја елмләри намизәди.

—Чөмөнликдә рајон мәркәзиндән чох да узагда дејил. Анчаг јузун иллər өди ки, бура кедиб-кәлмәк бөјүк проблемә чевриләнмишди. Бу гыз нијмәрәдә 35—40 километр јол чәкәндә кетмәк олурду. Инди исә он дөгигәјә мәнзил башына чатыр, — дејә «Араз» колхозунун партија тәшкилат катиби Хаиг Әмиров јол чәкәнләрдән разылыг етди.

«Азәрагропојолтикинти» лајһә тикинти бирлијинин 5 нөмрәли тәсәрруфатларарасы јол тикинтиси идарәси 1985-чи илин апрел ајында Жданов рајонунда ишә башламышдыр. Әсас мәгсәд кәнд јолларынын тә'мири вә тикинтисидир. Коллектив көрүн ишләмиш вә фәалијјәтинин илк илиндә 20 километр јола гара өртүк дөшәмишдир.

Бу күндәк чәкилмиш 53 километрдәк јолун бир нисәси дә Фүзүлі вә Агчабәді рајонларынын һәјвна дүшүр. Гыса мүддәтдә Фүзүлі рајонунун К. Марис адына вә «Шәфәг» колхозларынын јолларына асфалт дөшәнмишдир. Бу илин дөггуз ајында Жданов рајону үзрә 282,4 мин манатлыг иш көрүлмүшдүр. Бу исә о планда нәзәрдә тутулдуғундан чохдур.

Идарәнин өзүнүмәлијјәләндирмәји кечмәси ишә мүсбәт тә'сир көстәрмишдир. Өввәллər вахт иткисинә јол верилирди. Јолсаланлар саатларла о өтүрү јаначар көләләрдилər. Һазырда һәр бир техниканын күндәлик јаначар нормасы вахтында верилир. Амма мүәссисәдә јүк автомобилләри јохдур. Јүк машынларынын өнәнардан алынмасы исә көрүлән ишин маја дәјәринин баһалашмасына сәбәб олур. Һәр ај јалныз јүк машынларындан өтрү мүәссисә автобиланын һесабына он мин манат јахшы әскат кечирир. Бизчә идарәнин өзүнүн јүк машынлары илә тә'мин олунмасы даһа мәгсәдујғун оларды.

Мүәссисә Агчабәді рајонунун «Тачикистан» колхозуна кедән јола да асфалт дөшәмишдир. Илин өввәлиндән објектдә 20 мин манатлыг тамамлама ишләри көрүлмүшдүр. Колхозла мүгавилә 1986-чы илин јанвар ајында бағланмышдыр. Үмумијјәтлә, көрүлән бүтүн ишләр үчүн колхозун идарәјә 246 мин манат борчу вардыр.

Лакин Агчабәді рајонунда јерләшән дөвләт банкынын мүдири Ширин Ширинов өки ајағына бир башмаға дирәјиб дејир ки, мән бу мәсәләјә гол јуја билмирәм. Гәрибдир, колхоз көрүлмүш ишин мәбләғини ödәмәјә һазырдыр. Банкын мүдири исә әмәлијјата разылыг вермир.

Јери кәлмишкән дејәлијик ки, јолсаланлара лазыма сәнијәдә гајғы көстәрилмир. Үч илдә бир дәфә дә одсуз рајон истәһлак чөмијјәти ишләрләринә сәјјар хидмәт машынлары көндәрмәмишдир. Одур ки, фәһләләр наһар фасиләсиндә рајон мәркәзиндән јемәкханалара вә јахуд евләринә кедирләр. Бу исә хејли вахт иткисинә сәбәб олур. Бәлә хырда нөгсан вә чәтинликләр тезликлә арадан галдырылмалыдыр.

Е. МҮРСӘЛИЈЕВ,
«Совет кәнди»нин мүхбири.

МӘДӘНИ-МААРИФ ОЧАГЛАРЫНДА

Сон илләр Дәвәчи рајонунда мәдәни-маариф мүәссисәләринин тикинтисинә хүсуси диггәт јетирилир. Рајонун Кичик Гарагасанлы, Мешиф, Кичик Һәмзә кәндләриндә китабхана, Хәзәрбәјли, Мешиф кәндләринә һәр биринә 120 јерлик клуб бинасы тикилиб истифадәјә верилмишдир. Индијәдәк рајон мәдәнијјәт евинин бинасы, консерт залы, Күјбышевкәнд вә Кәнгәх кәндләринә клуб вә мәдәнијјәт еви, шәһәрдә мәркәзи китабхана әсаслы тә'мир олунмушдур.

Мәдәнијјәт објектләринин тә'мирінә планда нәзәрдә тутулмуш он мин манат әвәзинә 43,2 мин манат әскат јығылмышдыр. Бунун да 36,2 мин манаты рајон мәдәнијјәт шө'бәсинин әскатындадыр. Јени објектләрин тикинтисинә исә 68,2 мин манат әскат сәрф олунмушдур.

Өтән илин орталарындакы рајонун 68 китабханасындан 22-си хүсуси евләрдә јерләширди. Һазырда бу ки китабханалар 16-сы јени binаларда көчүрүлмүшдүр. Ачыгчы, Зејәз, Пирәмсән кәндләринә һәр биринә 120 јерлик клуб бинасы тикилиб истифадәјә верилмишдир. Индијәдәк рајон мәдәнијјәт евинин бинасы, консерт залы, Күјбышевкәнд вә Кәнгәх кәндләринә клуб вә мәдәнијјәт еви, шәһәрдә мәркәзи китабхана әсаслы тә'мир олунмушдур.

Мәдәнијјәт објектләринин тә'мирінә планда нәзәрдә тутулмуш он мин манат әвәзинә 43,2 мин манат әскат јығылмышдыр. Бунун да 36,2 мин манаты рајон мәдәнијјәт шө'бәсинин әскатындадыр. Јени објектләрин тикинтисинә исә 68,2 мин манат әскат сәрф олунмушдур.

Ә. САЈЫЛОВ.

Редактор әвәзи К. И. РӘФИЗАДӘ.

2 ДЕКАБР

ҮӘРШӘНБӘ

РЕСПУБЛИКА ТЕЛЕВИЗИЈАСЫ

8.00 «90 дөгигә» (М). 9.35 Азәрбајчан дили. 10.05 Хәбәрләр. 10.15 «Күнлүр јадыдмамы?». «Мәшәл» студијасынын Совет Иттифагы Гәһрәманы Мәлик Мәһәррәмова кечмишләри көрүсү. 11.05 Телевизија синәмасы. Бикмаҗ. У. Сенин. 11.35 Достлуг екраны. «Дост сәнинлә». 12.05 Телевизија мә'рузә бүрүсү. 12.15 «Сагламлыг» телевизија журналы. 13.00 Чоғрафија. Фикрәләтин мәшгәлә. 13.30 «Ленфилм» киностудијасынын истәсәл етдији бәдии филмләрин телевизија фестивалы. «Јерда галан өмүр бөјү». 2-чи серија. 17.00 Мултипликасија. Филмләр. 17.10 Бачаларын үчүн «Күнеш». 17.40 Азәрбајчан телевизијасы вә радиосу хорунун консерти. 18.30 Рес. Ј. Ј. Ј